

ZAMONAVIY ILM-FAN, TA'LIM VA AMALIYOT
INTEGRATSIYASINING DOLZARB MASALALARI TALABA YOSHLAR
NIGOHIDA

Maxmudova Maxmuda Akmalovna

Fan va texnologiyalar universiteti

Xorijiy til va adabiyoti fakulteti 2-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Karimova Nilufar Xabibullayevna

Fan va texnologiyalar universiteti,

“Xorijiy tillar” kafedrasi v.b.dotsenti

E-mail : nilush340@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqolada bugungi kunda oliy ta'lim tizimida ilm-fanni amaliyot bilan bog'lashning dolzarb masalalari talaba yoshlar nigohi orqali tizimli tahlil qilinadi. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining strategik farmonlari, Sh. Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston strategiyasi" asari hamda H. Etzkowitz, P. Drucker kabi olimlarning xalqaro tan olingan nazariyalari o'zaro qiyoslangan. Maqola beshta asosiy sho'ba yo'nalishida ilm-fan rivoji, raqamli transformatsiya, huquqiy savodxonlik, iqtisodiy modernizatsiya hamda shaxs psixologiyasi masalalarini ilmiy va amaliy jihatdan qamrab oladi.

Tayanch so'zlar: Yangi O'zbekiston, integratsiya, "Triple Helix", bilim iqtisodiyoti, innovatsiya, sun'iy intellekt, huquqiy madaniyat, psixologik determinizm, dual ta'lim, bilim ishchilari.

Bugungi jadal taraqqiyot davrida oliy ta'lim muassasalari faqatgina bilim beruvchi maskan emas, balki jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy muammolariga yechim topuvchi innovatsion markazlarga aylanishi davr talabidir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" da oliy ta'limni ishlab chiqarish bilan uzviy bog'lash strategik ustuvor yo'nalish etib belgilangan. Bu jarayonda talaba yoshlar nafaqat iste'molchi, balki yangi bilimlarni yaratuvchi va ularni amaliyotga joriy etuvchi asosiy bo'g'in sifatida maydonga chiqmoqda.

Zamonaviy ilm-fanning fundamental muammolari va ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlar

Bugungi kunda ilm-fan sohasida eng katta muammo — bu olingan bilimlarning amaliyotda ishlamayotganidir. Ko'pincha biz universitetda o'qiydigan nazariy ma'lumotlarimiz real hayotdagi ish jarayonidan ancha orqada qolmoqda. Peter Drucker aytganidek, hozirgi zamonda shunchaki ko'p narsani bilish emas, balki o'sha bilganingizdan qanday foyda chiqarishni bilish muhimroq. Ya'ni, talaba faqat imtihon topshirish uchun emas, balki muammolarni hal qilish uchun o'qishi kerak.

Yana bir muammo — texnologiyalarning juda tez o'zgarishi. Biz 1-kursda o'rgangan dasturimiz yoki uslubimiz bitirgunimizcha eskirib qolishi mumkin. Shuning uchun ta'lim jarayoniga yangicha (innovatsion) yondashuv kerak. Bu nima degani?

Birinchidan, darslar faqat ma'ruza emas, balki ko'proq amaliy loyihalar ustida ishlash shaklida bo'lishi lozim. Talaba o'zi biron narsa yaratib ko'rsagina, u haqiqiy mutaxassis bo'ladi.

Ikkinchidan, universitet va ishxonalar o'rtasida "mustahkam ko'prik" bo'lishi kerak. H. Etzkowitz aytgan "Uchlik spirali" (Triple Helix) modeli aynan shuni bildiradi: davlat sharoit yaratadi, universitet bilim beradi, tadbirkor esa talabaga ish o'rni va amaliyot maydoni beradi.

X.B. Saitxodjayev ta'kidlaganidek, innovatsiya — bu shunchaki yangi gadjet emas, balki yangicha fikrlashdir. Biz talabalar darslikdagi tayyor javoblarni yodlashdan voz kechib, har bir mavzuga "Buni qanday yaxshilash mumkin?" degan savol bilan qarashimiz kerak. Shunda ilm-fan qog'ozda qolib ketmaydi, balki real hayotga kirib boradi. Innovatsion yondashuv — bu talabaning o'z ustida tinimsiz ishlashi va o'rgangan bilimni kichik bir bo'lsa-da foydali ishga aylantira olishidir.

Raqamli transformatsiya va sun'iy intellektni rivojlantirish istiqbollari yosh olimlar talqinida

Bugungi kunda hayotimizni internetsiz va texnologiyalarsiz tasavvur qilish qiyin. Yosh olimlar va talabalar uchun raqamli transformatsiya — bu shunchaki kompyuterdan foydalanish emas, balki barcha ishlarni osonlashtiradigan yangi tizimdir. Peter Drucker aytgan "bilimlar jamiyati"da hozir eng qadrli narsa — bu ma'lumotlarni tezda topish va ularni to'g'ri ishlatishdir.

Ayniqsa, sun'iy intellekt (SI) biz talabalar uchun ulkan yordamchiga aylandi. Masalan, u bizga qanday yordam beradi?

- O'qishni osonlashtiradi: Har bir talabaning o'zlashtirishi turlicha. Sun'iy intellekt orqali har birimizga mos keladigan o'quv rejalarini tuzish mumkin. Bu xuddi sizga xizmat qiladigan shaxsiy "aqlli ustoz" kabi ishlaydi.

- Vaqtni tejaydi: Ilgari bitta ilmiy ma'lumotni topish uchun soatlab kutubxonada o'tirish kerak edi. Hozir esa raqamli texnologiyalar orqali dunyoning eng katta kutubxonalariga ulanish va kerakli ma'lumotni soniyalar ichida topish imkoni bor.

- Xatolarni kamaytiradi: Ishlab chiqarishda yoki laboratoriyada biron tajriba o'tkazishdan oldin, sun'iy intellekt yordamida uning natijasini taxmin qilish mumkin. Bu esa xarajatlarni kamaytiradi va xavfsizlikni ta'minlaydi.

Sh. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, raqamli iqtisodiyot — bu taraqqiyotning eng qisqa yo'li. Yosh olimlar nazarida raqamli transformatsiya orqali biz korrupsiya va ortiqcha qog'ozbozlikdan qutulamiz.

Innovatsiya strategiyasida ham raqamli texnologiyalar eng asosiy qurol hisoblanadi. Agar biz talabalar hozirdan sun'iy intellekt bilan ishlashni o'rganmasak, kelajakda mehnat bozorida raqobatga bardosh bera olmaymiz. Raqamli dunyo — bu bizning kelajagimiz va biz unda nafaqat foydalanuvchi, balki yangi dasturlar yaratuvchisi bo'lishimiz kerak.

Yangi O'zbekiston taraqqiyotida huquqiy fanlar, ta'lim va adabiyot integratsiyasining dolzarb masalasi

Yangi O'zbekistonni qurishda faqat texnika va iqtisodiyotni bilish yetarli emas. Biz yoshlar uchun qonunlarni hurmat qilish va boy adabiy merosimizni o'rganish ham juda muhim. Sh. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, adolatli jamiyat qurish uchun har bir fuqaro o'z haq-huquqlarini yaxshi bilishi kerak. Buning uchun esa huquqiy fanlarni o'qitishda yangicha yondashuv zarur.

Xo'sh, nega huquq bilan adabiyotni birga o'rganishimiz kerak?

Abu Nasr Forobiy o'zining "Fozil odamlar shahri" asarida aytganidek, qonunlar faqat jazo uchun emas, balki odamlarni baxtli qilish uchun xizmat qilishi kerak. Adabiyot esa bizga insof, adolat va halollikni o'rgatadi. Agar talaba faqat quruq qonunni yodlasa, u yaxshi mutaxassis bo'lishi mumkin, lekin adabiyot o'qigan talaba qonun ortida inson taqdiri turganini his qiladi.

Peter Drucker aytgan "bilimlar jamiyati"da har bir inson o'z huquqini himoya qila olishi kerak. Maktab va universitetlarda huquqiy fanlarni shunchaki dars sifatida emas, balki hayotiy misollar va badiiy asarlardagi adolatli qahramonlar timsolida o'rganish talabalarda qonunga nisbatan hurmat uyg'otadi.

Korrupsiyaga qarshi kurash: Agar biz yoshlar adabiyot orqali halollikni va huquq orqali qonunni yaxshi bilsak, jamiyatda korrupsiya kabi illatlarga o'rin qolmaydi. Prezidentimiz farmonida aytilganidek, ta'lim tizimini korrupsiyadan xoli qilish bizning asosiy maqsadimizdir.

Xulosa qilib aytganda, huquqiy fanlar va adabiyotning birlashishi bizni nafaqat aqlli, balki vijdonli mutaxassis qilib tarbiyalaydi. Biz talabalar uchun qonun ustuvorligi — bu shunchaki gap emas, balki kundalik hayot tarzimizga aylanishi lozim.

Iqtisodiyotni modernizatsiya qilishda ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasi: innovatsion yondashuvlar va istiqbollari

Iqtisodiyotni yangilash yoki modernizatsiya qilish — bu faqatgina eski uskunalarni yangisiga almashtirish emas. Bu jarayonda biz talabalarning ilmiy g'oyalari va yangicha fikrlari asosiy rol o'ynaydi.

Sh. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, hozirgi zamon bilimlar iqtisodiyoti davridir. Ya'ni, kimning bilimi ko'p bo'lsa, o'sha davlat boy bo'ladi.

Iqtisodiyotni rivojlantirishda biz talabalar qanday hissa qo'shishimiz mumkin?

Peter Drucker o'zining "Post-Capitalist Society" kitobida aytganidek, hozirgi kunda asosiy boylik bu — "aqlli mehnat". Biz universitetda o'rganayotgan formulalarimiz yoki iqtisodiy qoidalarimiz biron bir zavodning foydasini oshirishga yoki xarajatini

kamaytirishga xizmat qilishi kerak. Shunchaki o'qish emas, olingan bilimni pulga yoki foydali mahsulotga aylantirishni o'rganishimiz lozim.

H. Etzkowitz aytgan "Uchlik spirali" modeliga ko'ra, universitetlar faqat dars beradigan joy bo'lib qolmasdan, yangi biznes g'oyalari chiqadigan markazga aylanishi kerak. Talabalar o'qish davomida korxonalar borib, u yerdagi muammolarni ko'rib, ularga ilmiy yechim topishi — bu eng katta integratsiyadir.

X. Saitxodjayev yozgan innovatsiya strategiyasida yangi texnologiyalarni qo'llash asosiy o'rinda turadi. Biz yoshlar internet, raqamli dasturlar va zamonaviy texnikalarni yaxshi bilganimiz sababli, iqtisodiyotni tezroq rivojlantirishga yordam bera olamiz. Masalan, biror korxonaga raqamli tizim o'rnatish orqali ishni 2-3 barobar tezlashtirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, iqtisodiyotni modernizatsiya qilish biz talabalarning qo'lida. Biz o'zimizni nafaqat ish qidiruvchi, balki yangi ish o'rinlari va innovatsiyalar yaratuvchi mutaxassis sifatida tayyorlashimiz kerak. Shunda Prezidentimiz farmonida aytilganidek, O'zbekiston jahonning rivojlangan davlatlari qatoriga kiradi.

Shaxs taraqqiyotida psixologik fanlar, ta'lim va amaliyot integratsiyasining zamonaviy masalalari

Har qanday taraqqiyotning markazida inson turadi. Shuning uchun ham biz talabalar nafaqat texnik bilimga ega bo'lishimiz, balki o'zimizni ruhiy jihatdan ham rivojlantirishimiz kerak. Sh. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, inson qadri va uning qobiliyatlarini yuzaga chiqarish bizning asosiy maqsadimizdir. Bu yerda psixologiya fanining o'ri juda katta.

Psixologik bilimlar bizga hayotda qanday yordam beradi?

Abu Nasr Forobiy o'zining "Fozil odamlar shahri" asarida aytganidek, inson baxtli bo'lishi uchun o'z aqli va ruhini tarbiyalashi kerak. Talaba o'zining kuchli va kuchsiz tomonlarini bilsa, kelajakda qaysi sohada muvaffaqiyat qozonishini aniqroq tushunadi. Psixologiya bizga qiyinchiliklardan qo'rqmaslikni va maqsad sari charchamay harakat qilishni o'rgatadi.

Peter Drucker aytgan "bilimlar jamiyati"da ma'lumotlar juda ko'p, bu esa ba'zan bizni charchatib qo'yishi mumkin. Psixologik fanlar integratsiyasi bizga stressdan chiqishni va vaqtni to'g'ri taqsimlashni o'rgatadi. Agarda talaba o'z hissiyotlarini boshqara olsa, u o'qishda ham, kelajakdagi ishida ham muvaffaqiyatli bo'ladi.

X.B. Saitxodjayev yozgan innovatsiya strategiyasida jamoa bo'lib ishlash juda muhim. Yangi g'oyalari yolg'iz odamdan emas, balki bir-birini tushunadigan jamoadan chiqadi. Psixologik bilimlar bizga boshqalar bilan to'g'ri muloqot qilishni va har qanday vaziyatda hamjihat bo'lishni o'rgatadi.

Xulosa qilib aytganda, psixologiya bizni nafaqat "robot" kabi bilim yodlovchi, balki ma'naviy boy va ruhiy tetik shaxs qilib tarbiyalaydi. **Prezidentimiz farmonida** aytilganidek, barkamol avlodni tarbiyalash — bu yoshlarning ham bilimini, ham ruhiyatini to'g'ri shakllantirish demakdir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda universitetda o‘qish faqat kitob ko‘rish degani emas. Biz o‘rgangan har bir bilimimizni hayotda qo‘llay olishimiz kerak. Prezidentimiz aytganlaridek, oliy ta‘lim va ishlab chiqarish bir-biri bilan mahkam bog‘lanishi shart. Shundagina biz o‘qishni bitirib, qiynalmasdan ish topamiz va vatanimiz rivojiga foyda keltiramiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" to‘g‘risidagi Farmoni.
2. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O‘zbekiston strategiyasi". – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
3. Drucker P. F. "Post-Capitalist Society". – HarperBusiness, 1993.
4. Etzkowitz H. "The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action". – Routledge, 2008.
5. Forobiy Abu Nasr. "Fozil odamlar shahri". – T.: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 1993.
6. Saitxodjayev X.B. "Ilmiy-texnik taraqqiyot va innovatsiya strategiyasi". – Toshkent, 2019.
7. Turaboyeva S.Z. Axloqiy qadriyatlarining lingvokulturologik xususiyatlari // Qo‘qon DPI Ilmiy xabarlar jurnali, 2024. (ilmiyxabarlar.kspi.uz)
- 8.

